

EMBARGO tot vrijdag 3 maart 2017, 10:30 uur

Raadsvoorstel

Onderwerp **Bijstand op maat**

Registratienr. 6174842 Steller/telnr. Deborah van Duin/ 51 67 Bijlagen 1

Classificatie

Portefeuillehouder	☐ Vertrouwelijk wethouder Gijsbertsen	Raadscommissie
Langetermijn agenda (LTA) Raad	LTA ja: ☒ Maand 3 Jaar 2017 LTA nee: ☐ Niet op LTA	

Voorgesteld raadsbesluit

De raad besluit:

het meerjarig project 'experiment Bijstand op maat 2017-2019' vast te stellen, onder voorbehoud van vaststelling van het Tijdelijk besluit experimenten Participatiewet.

Samenvatting

In onze brief van 30 september 2016 (reg.nr. reg.nr. 5932314) hebben we u verteld over de stand van zaken rondom het bijstandsexperiment Bijstand op maat. De lobby voor experimenteeruimte binnen de Participatiewet heeft geleid tot de Algemene maatregel van bestuur (AMvB) Tijdelijk besluit experimenten Participatiewet. Deze AMvB bevindt zich op het moment van schrijven in de laatste fase van het besluitvormingsproces. Het proces op weg naar dit experiment is weerbarstig gebleken en de ruimte die we krijgen is beperkter dan we hadden gehoopt. Toch presenteert het college hierbij met enige trots het plan van aanpak. Met Bijstand op maat zetten we een duidelijke eerste stap naar vernieuwing van de sociale zekerheid. Daarmee hebben we dit onderwerp op de (landelijke) agenda gezet. Het college heeft Bijstand op maat verder ontwikkeld en wil een aanvraag bij het ministerie indienen om het experiment onder de AMvB te kunnen uitvoeren. In Bijstand op maat onderzoeken we wat het effect is van keuzevrijheid, eigen regie en maatwerk op bijstandsgerechtigden. Bij de voorbereiding en uitvoering van het experiment gaan we ervaringsdeskundigen betrekken, zodat de bijstandsgerechtigde centraal blijft staan.

Wij stellen u voor om, onder voorbehoud van de publicatie van de AMvB, Bijstand op maat uit te voeren zoals het in het plan van aanpak is beschreven. Dat betekent dat we experimenteren met vier groepen van elk 100 mensen. Deze groepen krijgen, respectievelijk, een ontheffing van de arbeidsplicht, intensieve begeleiding door professionals met bijstandservaring, een ruimere inkomstenvrijlating, en de vrijheid om een van deze drie treatments te kiezen. Het experiment gaat, als de besluitvorming in Den Haag geen vertraging oploopt, van start op 1 juli 2017, duurt 2 jaar en wordt geëvalueerd door de RUG. We onderzoeken niet alleen de effecten op uitstroom en werkaanvaarding, maar ook op participatie in de bredere zin en het welzijn van deelnemers.

B&W-besluit d.d.: 1 maart 2017

Afgehandeld en naar archief Paraaf Datum

Vervolg voorgesteld raadsbesluit

Aanleiding en doel

Het college wil meer keuzevrijheid, eigen regie en maatwerk voor bijstandsgerechtigden. Met vertrouwen en een positieve benadering van bijstandsgerechtigden kunnen we mensen de ruimte geven om zich te ontwikkelen. De lobby voor experimenteeruimte die wij samen met drie andere gemeenten hebben gevoerd, heeft geresulteerd in een Algemene Maatregel van Bestuur (AMvB) die gemeenten de mogelijkheid biedt om een bijstandsexperiment uit te voeren. Het heeft lang geduurd en de ruimte die we krijgen is een stuk beperkter dan we hadden gehoopt, maar fundamentele vernieuwing van de sociale zekerheid is een traag proces. Met deze experimenteeruimte zetten we een duidelijke eerste stap naar die vernieuwing.

In het voorstel dat nu voor u ligt stelt het college uw raad voor om het experiment Bijstand op maat uit te voeren. De details van het experiment vindt u in het bijgevoegde plan van aanpak.

U hebt in een eerdere brief van 1 oktober 2015 gelezen hoe wij Bijstand op maat oorspronkelijk voor ogen hadden. In onze brief van 30 september 2016 hebben we aangekondigd te gaan kijken of we een waardevol en vernieuwend experiment kunnen vormgeven binnen de kaders van de AMvB. Dat is ons gelukt en daar zijn we trots op. Weliswaar hebben we flinke aanpassingen moeten doen, maar de kern van Bijstand op maat is behouden gebleven: onderzoeken wat het met mensen doet als we ze meer vertrouwen, zeggenschap en ontwikkelingskansen bieden.

Kader

1. Coalitieakkoord *Voor de verandering, 2014-2018*, waarin we de nadruk leggen op faciliteren en stimuleren, het geven van ruimte en het samenwerken bij het zoeken naar oplossingen.
2. Collegebrief 'Start Innovatie sociale zekerheid' van 1 oktober 2015 (reg.nr. 5245833). In deze brief hebben we u geïnformeerd over het veranderlab Innovatie sociale zekerheid waarbinnen de gemeente het experiment Bijstand op maat heeft gelanceerd.
3. De AMvB Tijdelijk besluit experimenten Participatiewet. Deze AMvB bevindt zich op het moment van schrijven van dit raadsvoorstel nog in het Haagse besluitvormingsproces, net als de bijbehorende ministeriële regeling waarin nog een aantal praktische zaken worden geregeld. De juridische basis voor de AMvB is artikel 84 Participatiewet en biedt ruimte voor experimenteren met een ontheffing van de arbeidsplicht en een ruimere inkomstenvrijlating. In de AMvB is daarnaast de verplichting opgenomen dat een experimentgroep met ontheffing van de arbeidsplicht alleen kan als ook een experimentgroep met intensieve begeleiding is opgenomen (artikel 6 lid 1 sub d Tijdelijk besluit). Deelnemers moeten aselect in de groepen worden geplaatst (artikel 7 lid 1 Tijdelijk besluit). Staatssecretaris Klijnsma heeft naar aanleiding van Kamervragen de AMvB op verschillende punten verduidelijkt.
4. Collegebrief 'Bijstandsexperiment krijgt de ruimte' van 30 september 2016 (reg.nr. 5932314). Hierin hebben we de kaders van de AMvB beschreven en aangegeven dat we ondanks verschillende bezwaren mogelijkheden zien om een experiment uit te voeren dat voldoet aan onze ambities.
5. Collegebrief 'Stand van zaken armoedeprojecten 2016 en voorstel voor accenten 2017' (reg.nr. 6003957). Door armoedebeleid als basis voor ander beleid te leggen, komen voorzieningen ook in beeld voor mensen die in armoede leven, waardoor de cirkel van niet-meedoen wordt doorbroken.

Argumenten en afwegingen

Voor de vormgeving van Bijstand op maat verwijzen we u naar het plan van aanpak. In het kort komt het experiment op het volgende neer, onder voorbehoud van de definitieve poweranalyse van de RUG. We nodigen 1.000 bijstandsgerechtigden uit om deel te nemen en houden, na verwerking van de aanmeldingen en eventuele verkleining van de groepen als er te veel aanmeldingen zijn, vijf groepen van elk 100 mensen over:

1. een groep bijstandsgerechtigden die ontheven wordt van de arbeids- en re-integratieplicht;
2. een groep bijstandsgerechtigden die intensieve begeleiding krijgt;
3. een groep bijstandsgerechtigden die een verruimde inkomstenvrijlating krijgt als zij bijverdiensten hebben;
4. een groep bijstandsgerechtigden die mag kiezen tussen bovenstaande drie regimes;
5. een groep bijstandsgerechtigden die zich heeft aangemeld voor het experiment maar voor wie het huidige regime blijft gelden (controlegroep).

Het experiment duurt 2 jaar en wordt geëvalueerd door de Rijksuniversiteit Groningen (RUG). Na afloop rapporteren we aan SZW, die over alle experimenten in den lande samen een rapport voor de Tweede Kamer maakt. Hoewel de AMvB zich alleen richt op werkaanvaarding en uitstroom, betrekken wij ook de effecten op de participatie en op het welbevinden van mensen bij het onderzoek. Verder willen we het experiment gebruiken om ervaring op te doen met een andere manier van benadering van en dienstverlening aan bijstandsgerechtigden.

Deze AMvB biedt de eerste realistische stap richting innovatie van de sociale zekerheid daar waar het gaat om een echte paradigmashift in de wet: uitgaan van vertrouwen in plaats van verplichtingen en controles. We kunnen aan drie fundamentele knoppen draaien: vrijheid, aandacht en geld. Een vierde knop die we gaan toevoegen is keuzevrijheid. Bij lezing van de AMvB valt op dat deze sterk de nadruk legt op controles, maar uit uitspraken van de staatssecretaris blijkt dat gemeenten ruimte hebben om deze bepalingen zelf in te vullen. We willen deze ruimte ten volle benutten om er een experiment van te maken dat daadwerkelijk kan bijdragen aan verandering. Er zijn verschillende gemeenten die hebben aangegeven dat zij buiten de AMvB willen experimenteren. Dergelijke experimenten bieden een veel geringere kans op het bewerkstelligen van een fundamentele modernisering van ons sociaal stelsel. De arbeidsplicht blijft dan immers van kracht en ook mensen meer lucht geven met een ruimere inkomstenvrijlating is niet mogelijk. Daarnaast zorgt een experiment binnen de AMvB voor een landelijke agendasetting.

De vrij strakke wetenschappelijke kaders van de AMvB zien we als ondersteunend, niet als bepalend. Objectieve conclusies trekken is van groot belang, maar het teweegbrengen van fundamentele veranderingen is allereerst een politiek en maatschappelijk proces. Daarnaast hebben we te maken met een uitvoeringstechnische en financiële realiteit. Met een groepsgrootte van 700 deelnemers per groep heeft de wetenschap een ideale onderzoekssituatie, maar dit kan de gemeente niet te realiseren zonder buitenproportionele inspanningen. We opteren daarom niet voor het hoogst wetenschappelijk haalbare maar gaan uit van aantallen die voldoende zijn om goede conclusies te kunnen trekken.

Met Bijstand op maat kunnen we bijdragen aan andere ambities. Zo kunnen we voorzieningen rond de re-integratie beter toegankelijk maken voor mensen die in armoede leven. De stress die armoede oplevert staat nu het zetten van stappen richting re-integratie vaak in de weg, waarmee mensen in een vicieuze cirkel van armoede, niet-participatie en niet-werken belanden. Bij de intensieve begeleiding wordt ook de beleving van armoede betrokken en wat dat doet met mensen.

Het Rijk verstrekt geen financiële tegemoetkoming voor het experiment. Het grootste deel van de kosten die we maken is voor de intensieve begeleiding. Juist daarom willen we kiezen voor een invulling daarvan die ook binnen onze dienstverlening nieuwe inzichten oplevert. We schakelen professionals met bijstandservaring in. Zij worden ook betrokken bij het werven van deelnemers voor het experiment. Ook hier kunnen we dingen leren, namelijk over hoe we onze doelgroep beter kunnen bereiken.

Het experiment vindt niet plaats in stilte en achter gesloten deuren. We vragen deelnemers om te vloggen en organiseren symposia en bijeenkomsten waar hun belevingen centraal staan. Zo worden zij eigenaar van het experiment in plaats van dat ze proefkonijnen zijn in een wetenschappelijk onderzoek. Ook als de experimenten uiteindelijk niet tot politieke veranderingen in de sociale zekerheid blijken te leiden, doen we nieuwe inzichten op.

Maatschappelijk draagvlak en participatie

Bijstand op maat is gelanceerd binnen het veranderlab Innovatie sociale zekerheid (ISZ). Hoewel het nadrukkelijk een gemeentelijk initiatief was, zijn de ideeën besproken tijdens bijeenkomsten in 2015 met initiatiefnemers van andere ideeën en een ieder die geïnteresseerd was. Na het aflopen van de veranderlab-periode, zijn de contacten met een aantal deelnemers van het lab in stand gebleven. Enkele van hen hebben meegedacht met de concrete uitwerking van Bijstand op maat. In het ontwikkelen van de ideeën rondom de communicatie, het werven van deelnemers en de invulling van de groep intensieve begeleiding hebben zij een belangrijke rol gespeeld. We hebben gezien dat zij over expertise en netwerken beschikken die de gemeente (als formele organisatie die door een deel van de bijstandspopulatie niet als toegankelijk wordt ervaren) niet heeft.

Op 17 februari 2017 is een bijeenkomst belegd voor mensen die in 2015 bij een of meerdere bijeenkomsten van het veranderlab ISZ zijn geweest. Doel van de bijeenkomst was om te laten zien hoe we aan de slag zijn gegaan met de uitwerking. Daartoe is een presentatie gegeven met een neerslag van het plan van aanpak en hebben professionals met bijstandservaring verteld hoe zij betrokken zijn bij de vormgeving van Bijstand

op maat. Aan de aanwezigen is de vraag gesteld of het de moeite waard is om deze eerste stap te zetten of dat we beter kunnen wachten op andere mogelijkheden.

De aanwezigen konden zich vinden in de stelling dat het experiment een eerste stap is naar veranderingen, dat het onderzoek moet uitnodigen tot het stellen van vervolgvragen, en dat het, ondanks het wetenschappelijke karakter van de AMvB, alle deelnemers iets moet opleveren. In de discussie werd het belang van goede communicatie benoemd, zowel aan deelnemers over de precieze gevolgen van deelname als aan bijstandsgerechtigden die niet onder de selectie vallen en dus geen profijt hebben van het experiment. Verder is intensieve begeleiding alleen zinvol als maatwerk wordt geboden. Dat de visie van bijstandsgerechtigden zelf betrokken wordt in de uitwerking, werd waardevol gevonden.

Financiële consequenties

We ramen de kosten op € 875.000,-- voor de periode 2017-2019.

Onderzoek RUG	€ 250.000,--
Inzet professionals met bijstandservaring	€ 450.000,--
- intensieve begeleiding aan 130 deelnemers	
- advisering experiment	
- advisering en uitvoering communicatie	
Werkbudget (o.a. rondom werving en communicatie)	€ 30.000,--
Inkoop trajecten	€ 120.000,--
Administratieve ondersteuning (0,5 fte)	€ 25.000,--
	<hr/>
	€ 875.000,--

Omdat het experiment pas in de loop van 2017 van start gaat en in 2019 wordt afgerond, is de verdeling over de drie jaren naar verwachting:

2017:	€ 320.000,--
2018:	€ 320.000,--
2019:	€ 235.000,--

Het Rijk stelt geen tegemoetkoming beschikbaar voor deelnemende gemeenten. Er wordt nog onderzocht of een deel van de uitvoeringskosten in aanmerking komen voor ESF project 2014-2020. Het gaat dan om de inzet van de professionals met bijstandservaring bij de uitvoering van de intensieve begeleiding (groepen 2 en 4). Bij deze kosten merken we op dat deze professionals op het moment een (gedeeltelijke) bijstandsuitkering hebben. Een spin-off van hun inzet is dus dat we op jaarbasis enkele tienduizenden euro's besparen op het BUIG-budget.

Het voorstel 'Eén integraal afwegingsmoment' (reg. nr. 6108694) ligt aan u voor in de raadscommissie van 22 maart 2017. Daarin wordt voorgesteld om in 2017 € 200.000,-- te dekken uit het participatiebudget 2016. De resterende kosten in 2017 worden gedekt uit het Participatiebudget, waarbij dus gekeken wordt naar de mogelijkheden binnen ESF 2014-2020. Voor verdere details verwijzen we u naar dit voorstel.

De kosten in 2018 en 2019 worden vooralsnog gedekt binnen het Participatiebudget. We kijken ook hier naar de inzet van ESF-middelen om onderdelen van het experiment te bekostigen die ESF-subsidiabel zijn.

Overige consequenties

Voor de opdracht aan de RUG hoeft geen (Europese) aanbestedingsprocedure te worden gevolgd. Dit blijkt uit de Aanbestedingswet 2012. De exacte details worden op het moment nog uitgewerkt.

Vervolg

Na besluitvorming door uw raad dienen we, naar verwachting rond 1 april 2017, onze aanvraag in bij het ministerie van SZW in behandeling. Wij verwachten ongeveer een maand later bericht te krijgen of ons experimentvoorstel voldoet aan de voorwaarden. Het geschetste tijdpad is dus indicatief.

Lange Termijn Agenda

Betreft LTA nr. 63 ('Plan bijstand op maat (experiment)'), conform planning.

Met vriendelijke groet,
burgemeester en wethouders van Groningen,

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Peter den Oudsten', with a horizontal line underneath.

de burgemeester,
Peter den Oudsten

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Peter Teesink', with a circular flourish at the beginning.

de secretaris,
Peter Teesink

BIJSTAND OP MAAT

Experiment met vertrouwen en eigen regie
voor bijstandsgerechtigden

Gemeente Groningen

PLAN VAN AANPAK

Inhoudsopgave

I.	Inleiding	2
II.	Probleemstelling en doel van het onderzoek	2
III.	Gedragseffecten van vertrouwen en eigen regie	3
IV.	Onderzoeksvraag en resultaat	4
V.	Aanpak	5
VI.	Communicatie	8
VII.	Activiteiten en tijdpad	9
VIII.	Financiën	10
IX.	Risico's	10
X.	Verhouding experimenten Groningen en Ten Boer	11
	Bijlage 1: Ontheffing van de arbeids- en re-integratieverplichtingen (groep 1)	12
	Bijlage 2: Intensivering van hulp en begeleiding (groep 2)	13
	Bijlage 3: Verruimde inkomstenvrijlating (groep 3)	14
	Bijlage 4: Keuzevrijheid en eigen regie (groep 4)	15

I. Inleiding

In Groningen zijn ongeveer 10.000 huishoudens aangewezen op een bijstandsuitkering. De meeste bijstandsgerechtigden willen graag weer aan de slag.¹ In het coalitieakkoord *Voor de verandering*² hebben we de ambitie uitgesproken om meer ruimte te geven maar tegelijkertijd kwetsbare groepen niet los te laten. We zoeken naar de behoeften van Stadjsers en differentiëren in de keuzes die worden gemaakt.

Daar waar het gaat om de bijstand belemmert de Participatiewet deze ambities. Waar wij willen uitgaan van vertrouwen in en een positieve benadering van uitkeringsgerechtigden, is de Participatiewet gestoeld op verplichtingen, controles en sancties. Voor alle bijstandsgerechtigden geldt hetzelfde regime. Zij hebben op veel gebieden de eigen regie over hun leven, behalve op het gebied van die belangrijke basis van hun dagelijks leven: het inkomen voor levensonderhoud. Het zijn uniforme bijstandsregels die bepalen hoe zij zich inzetten om werk te vinden of anderszins actief te worden in de samenleving. We denken dat we tot een betere en efficiëntere Participatiewet kunnen komen door te onderzoeken wat de effecten zijn van het geven van meer vertrouwen en eigen regie op de motivatie van bijstandsgerechtigden. Bijstand zou een vliegwiel moeten zijn voor mensen, naar regulier werk en naar participatie en welzijn in brede zin, in plaats van een belemmerend stelsel van regels en controles.

De roep van Groningen en andere gemeenten om experimenteeruimte binnen de Participatiewet heeft geleid tot de Algemene Maatregel van Bestuur (AMvB) 'Tijdelijk besluit experimenten Participatiewet'. Samen met de Rijksuniversiteit Groningen (RUG) willen we de ruimte die deze AMvB biedt benutten om een experiment te doen naar de effecten van het geven van meer vertrouwen en eigen regie op mensen in de bijstand. In dit plan van aanpak lichten we ons experiment toe.

II. Probleemstelling en doel van het experiment

Binnen de contouren van de Participatiewet zetten we op dit moment in op verschillende manieren om bijstandsgerechtigden naar werk of participatie te ondersteunen.³ Mensen die zelf in staat zijn om werk te vinden worden via e-coaches op afstand ondersteund. Er zijn verschillende faciliteiten beschikbaar, bijvoorbeeld workshops en banenbeurzen. Mensen die wel kunnen werken maar niet zelfstandig in staat zijn om een plek te vinden op de reguliere arbeidsmarkt krijgen ondersteuning bij het vinden van werk via het Centrum naar Werk. Voor mensen voor wie regulier werk (vooralsnog) niet mogelijk is zetten we in op maatschappelijke participatie. De ondersteuning bestaat primair uit het faciliteren van organisaties die hen actief kunnen maken en houden. Vanaf januari 2016 zetten we ook coaches Meedoen in, alleen voor mensen die individuele ondersteuning nodig hebben. Conform artikel 9 lid 1 sub b Participatiewet is het de gemeente die bepaalt wat het beste is voor de bijstandsgerechtigde, en is de bijstandsgerechtigde verplicht om die ondersteuning te accepteren.

¹ https://www.divosa.nl/nieuws/meerderheid-bijstandsgerechtigden-wil-werken?utm_medium=email&utm_campaign=Divosa%20Vraagt%20Uw%20Aandacht%202017-03&utm_content=Divosa%20Vraagt%20Uw%20Aandacht%202017-03+CID_b4e9735ba834a1fe1daacfa07d7f50b5&utm_source=DVUA&utm_term=wwwdivosanl

² <https://gemeente.groningen.nl/coalitieakkoord>

³ Zie nota *Invoering Participatiewet in de gemeente Groningen* ([http://groningen.notudoc.nl/cgi-bin/showdoc.cgi?action=view/id=1019332/type=pdf/Invoering_Participatiewet_in_de_gemeente_Groningen.pdf#search="kader invoering participatiewet"](http://groningen.notudoc.nl/cgi-bin/showdoc.cgi?action=view/id=1019332/type=pdf/Invoering_Participatiewet_in_de_gemeente_Groningen.pdf#search=))

We zien echter dat het in de praktijk lang niet altijd lukt om de activeringsdoelen van de wet te realiseren. Het bijstandsregime is gestoeld op het principe van wederzijdse verplichtingen. De overheid verschaft een (aanvullend) inkomen ter hoogte van het sociaal minimum. In ruil daarvoor legt de overheid verplichtingen en beperkingen op waarvan gedacht wordt dat ze een activerend effect hebben. Hoewel de Participatiewet nadrukkelijk verlangt dat gemeenten maatwerk toepassen en we dat ook naar ons beste vermogen doen, is het de vraag of deze verplichtingen en beperkingen ertoe bijdragen dat de kansen van de bijstandsgerechtigde op werk of participatie groter worden. Daarnaast zijn de regels die gelden gestandaardiseerd. Verschillen in, bijvoorbeeld, de arbeids- en re-integratieverplichtingen (artikel 9 Participatiewet) of in het recht op een inkomensvrijlating (artikel 31 lid 2 Participatiewet) hangen enkel af van persoonskenmerken als gezondheid, zorgtaken en of de gemeente van oordeel is dat er een positief effect kan zijn op de arbeidsmarktperspectieven van de betrokkene. Persoonskenmerken als uitkeringsduur, werk- of participatieverleden of opleidingsniveau spelen geen rol, laat staan de visie van de bijstandsgerechtigde zelf. Daarmee gaat de Participatiewet uit van de onbewezen stelling dat de kansen op werk en participatie het grootste zijn als de gemeente bepaalt wat het effectiefste voor de bijstandsgerechtigde is en dat elke bijstandsgerechtigde, ondanks geboden maatwerk in de ondersteuning, in beginsel dezelfde regels en verplichtingen zou moeten hebben.

Met het experiment 'Bijstand op maat' willen we onderzoeken wat de effecten zijn op re-integratie, participatie en een verbeterd welzijn als we bijstandsgerechtigden meer vertrouwen, zeggenschap en de mogelijkheid tot ontwikkeling geven. Een klein deel van onze bijstandsgerechtigden doet mee met het experiment. We toetsen dit aan de hand van de drie treatments waarmee we op grond van de AMvB mogen experimenteren. In het bijzonder onderzoeken we het keuzegedrag van mensen als zij zelf kunnen bepalen welke treatment van toepassing is. De uitkomsten van ons experiment kunnen bijdragen aan verbetering van de Participatiewet. Maar Bijstand op maat reikt verder. Met het verbreden van de scope richting leefaspecten zoals welzijn gaat de evaluatie van het experiment verder dan de AMvB beoogt. De AMvB richt zich namelijk op werk en dan vooral volledige uitstroom uit de bijstand. Ons experiment kijkt echter ook naar de effecten op andere vormen van participatie en op welzijn.

Bij de ontwikkeling en de uitvoering van Bijstand op maat worden daarnaast ervaringsdeskundigen betrokken. Dit sluit aan bij de ambities van het coalitieakkoord *Voor de verandering*: de gemeente werkt samen met betrokken burgers uit de doelgroep in plaats van menen te weten wat goed is voor mensen. De ervaringen die worden opgedaan kunnen bijdragen aan deze ambitie. Dit leerproces wordt niet betrokken in de evaluatie door de RUG maar zal wel via andere kanalen naar buiten gebracht worden.

III. Eerdere studies naar gedragseffecten

Er is in Nederland weinig bekend over het effect van verschillende vormen van belonen en motiveren tegenover de effecten van sanctioneren. En er is al helemaal weinig bekend over de gedragseffecten wanneer bijstandsgerechtigden het vertrouwen en de ruimte krijgen om zelf de regie te hebben over hun arbeids- en maatschappelijke participatie. De recente literatuurstudie die TNO op verzoek van het ministerie van SZW heeft uitgevoerd, heeft in beeld gebracht wat er bekend is over de effectiviteit van re-integratie in het gemeentelijk domein van werk en inkomen.⁴ Volgens TNO is

⁴ TNO. Quickscan. Juli 2015. Zie <https://www.tno.nl/nl/aandachtsgebieden/gezond-leven/prevention-work-health/duurzame-inzetbaarheid/quickscan-literatuur-gemeentelijke-uitvoeringspraktijk/>

eerder uit onderzoek gebleken dat een stelsel met strenge handhaving, monitoring en sancties leidt tot het sneller vinden van een baan, maar dat de duurzaamheid van die uitstroom niet is gemeten. Dat klopt met bevindingen uit andere overzichtsstudies. Wat we verder weten is dat ondersteuning op gebied van zoekgedrag, bijvoorbeeld in de vorm van groepsbijeenkomsten, tot op zekere hoogte zinvol is. Het TNO-rapport is voorafgegaan door verschillende (internationale) overzichtsstudies waarbij het effect van re-integratie in beeld is gebracht.⁵ Bijna altijd worden hierin traditionele treatments zoals gesubsidieerde arbeid en scholing onderzocht. De resultaten van de treatments wisselen. Voor de lange termijn lijken de effecten groter te zijn dan op de korte termijn.

Er is niet onderzocht wat het effect is op de ontwikkeling van bijstandsgerechtigden wanneer we hen positief belonen en zelf de regie geven. Ook is niet onderzocht wat het effect is als de bijstandsgerechtigde de ondersteuning niet opgelegd krijgt maar vrijblijvend aangeboden krijgt. Daarvoor bieden deze studies weinig houvast.

IV. Onderzoeksvraag en resultaat

De centrale onderzoeksvraag is: wat zijn de effecten van het geven van meer vertrouwen en eigen regie op het gedrag van bijstandsgerechtigden, de resultaten die ze behalen en hoe ze hun eigen situatie beoordelen (= welbevinden).

Het resultaat van het experiment is een rapport waarin beschreven wordt wat de effecten zijn voor bijstandsgerechtigden op het gebied van onder meer:

- de mate waarin zij actief werken aan hun re-integratie;
- de mate waarin zij bereid zijn parttime of fulltime aan het werk te gaan;
- de mate waarin zij bereid zijn om maatschappelijk te participeren;
- het aantal mensen dat (duurzaam) uitstroomt naar werk, of werk in deeltijd krijgt;
- het welbevinden van de deelnemers (fysieke en mentale gezondheid, geluk en tevredenheid).

In het rapport is bij bovenstaande vragen ook opgenomen of de uitkomsten verschillend zijn al naar gelang de achtergrondkenmerken van de bijstandsgerechtigde, waaronder leeftijd, geslacht en opleidingsniveau, en hun maatschappelijk en arbeidsparticipatie (uitkeringsduur, afstand naar de arbeidsmarkt, maatschappelijke activiteiten)

⁵ Card, D. J. Kluve, A. Weber' (2015), *What Works? A Meta Analysis of Recent Active Labor Market Program Evaluations*, IZA DP No. 9236; Sol, C.C.A.M. & K. Kok (2014). *'Fit or unfit': Theorie en praktijk van re-integratie*. Amsterdam: Universiteit van Amsterdam; Kluve, J. (2010). The effectiveness of European active labor market programs. *Labour Economics*, 17(6), 904-918; Edzes, A.J.E. (2010). *Werk en bijstand: arbeidsmarktstrategieën van gemeenten*. Proefschrift. Maastricht: Shaker Publishing.

V. Aanpak

Invulling van het experiment

De juridische kaders van het experiment zijn vastgelegd in de AMvB 'Tijdelijk besluit experimenten Participatiewet'.⁶ Aan deze AMvB is een ministeriële regeling⁷ en een 'Beoordelingskader voor onderzoek gericht op de evaluatie van experimenten binnen de Participatiewet' van ZonMw gekoppeld.⁸ Hoewel de AMvB de mogelijke experimenten vrij strak omschrijft, is er wel gemeentelijke ruimte.⁹ Onderstaande aanpak maakt gebruik van deze ruimte. Opgemerkt moet worden dat de AMvB nog niet is vastgesteld. Dit gebeurt naar verwachting in februari of maart 2017. In dit plan van aanpak gaan we uit van de AMvB zoals die er nu ligt.

Binnen het Groningse experiment worden drie treatments ingezet:

Treatment a: ontheffing van de arbeidsplicht

Deelnemers worden ontheven van de arbeids- en re-integratieverplichtingen, bedoeld in artikel 9 lid 1 Participatiewet. Mensen hoeven geen algemeen accepteerde werk te zoeken, te aanvaarden of te behouden. Ook is inschrijving als werkzoekende bij UWV niet verplicht. Men hoeft geen ondersteuning (bijvoorbeeld een traject) van de gemeente te accepteren of mee te werken aan een onderzoek (bijvoorbeeld door een arbeidsdeskundige) naar arbeidsmogelijkheden. Ook is de tegenprestatie niet van toepassing.

Onder het huidige bijstandsregime worden mensen alleen (deels) ontheven van deze verplichtingen als daar een individuele, objectieerbare, veelal medische reden voor is.

Treatment b: intensieve begeleiding

Deelnemers krijgen intensieve hulp en begeleiding. In bijlage 2 staat beschreven waar de begeleiding uit bestaat. Deze treatment is al mogelijk binnen de huidige regels van de Participatiewet.

Treatment c: ruimere inkomstenvrijlating

Deelnemers die inkomsten hebben, krijgen een vrijlating van inkomsten uit arbeid tot maximaal 50% van deze inkomsten, met een maximum van € 199,00 per maand voor alleenstaanden.¹⁰ De vrijlating geldt gedurende de gehele experimentduur van 2 jaar.

Onder het huidige regime geldt een vrijlating van 25% tot een maximum van € 199,00 per maand gedurende maximaal 6 maanden. Voor alleenstaande ouders met een kind jonger dan 12 geldt een aanvullende vrijlating van 12,5% tot een maximum van € 124,20 per maand gedurende maximaal 30 maanden.

Deze drie, en alleen deze drie, treatments worden mogelijk gemaakt door de AMvB.

⁶ AMvB: <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/participatiewet/documenten/besluiten/2016/09/30/ontwerpbesluit-experimenten-participatiewet>.

Memorie van Toelichting: <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/participatiewet/documenten/kamerstukken/2016/09/30/nota-van-toelichting-experimenten>

⁷ De ministeriële regeling was op het moment van schrijven van dit plan van aanpak nog niet beschikbaar. In deze regeling komen naar verwachting o.a. aan de orde de aanvraagdatum, procedureselectie en de positie van de vier koplopergemeenten en van gemeenten die deelnemen aan een gezamenlijk experiment met een van de koplopergemeenten.

⁸ Beoordelingskader:

<https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/participatiewet/documenten/publicaties/2016/09/30/beoordelingskader-experimenten>

⁹ Zie Kamerbrief 14 oktober 2016,

<https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/participatiewet/documenten/kamerstukken/2016/10/14/kamerbrief-diverse-onderwerpen-participatiewet> en uitspraken van de staatssecretaris tijdens het AO van 27 oktober 2016

(<https://www.tweedekamer.nl/vergaderingen/commissievergaderingen/details?id=2016A03010>, zie het verslag. Tevens is de motie <https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/detail?id=2016Z20103&did=2016D41471> aangenomen die bevestigt dat gemeenten vrijheid binnen de AMvB kunnen opzoeken en benutten die erin te vinden is.

¹⁰ Voor gehuwden geldt een ander maximum, maar gehuwden sluiten we uit van deelname aan Bijstand op maat (zie pag. 5).

In het experiment willen we groepen bijstandsgerechtigden die met een van de treatments te maken krijgen (de 'treatment' -groepen) gaan vergelijken met groepen bijstandsgerechtigden die vallen onder het huidige regime.

Uit te sluiten groepen

We willen ons experiment zo breed mogelijk kunnen toepassen omdat de resultaten op een brede doelgroep van bijstandsgerechtigden te kunnen toepassen. Voor sommige groepen is deelname echter niet wenselijk. We sluiten ze dan ook uit van deelname. Het gaat om:

- a. Jongeren tot 27 jaar. Zij kunnen op grond van de AMvB geen gebruikmaken van treatment c (inkomstenvrijlating), waarmee geen mogelijkheid is om hen op te nemen in het experiment.¹¹
- b. Gehuwden. De hoogte van de ruimere inkomstenvrijlating zijn verschillend voor gehuwden en alleenstaanden. Dit verschil in inkomstenvrijlating betekent dat er twee verschillende onderzoeksvragen van toepassing zijn. Bij alleenstaanden onderzoeken we feitelijk wat een maandelijks voelbare extra financiële prikkel doet met het gedrag van deelnemers t.a.v. werkaanvaarding. Bij gehuwden, die op korte termijn geen voordeel hebben t.o.v. huidige situatie, onderzoeken we feitelijk hooguit of zij in staat zijn een calculatie voor de langere termijn te maken. Twee verschillende soorten treatments is complex en wetenschappelijk onwenselijk. Om die reden sluiten we gehuwden uit van deelname aan het experiment.
- c. Mensen met een Bbz-uitkering. Zij hebben bewust gekozen voor de ontwikkeling richting zelfstandig ondernemer en voor hen gelden andere regels en verplichtingen. Deze groep in het experiment op te nemen is daarom wetenschappelijk onwenselijk.
- d. Mensen die zijn opgenomen in de WSNP. Deze mensen hebben geen financieel gewin van treatment c omdat de eventuele vrijlating naar schuldeisers gaat. Bovendien gelden er binnen het WSNP-traject eigen arbeidsverplichtingen. Een belanghebbende die onder treatment a zou vallen, heeft dan nog steeds niet de vrijheid om de zoektocht naar werk of participatie op eigen wijze in te vullen. Opname van deze mensen in het levert dus geen vergelijkbare evaluatieresultaten op.
- e. Mensen die bij aanvang van het experiment korter dan 6 maanden een bijstandsuitkering ontvangen. De reden is dat deze groep vaak op eigen houtje en sneller uitstroomt dan mensen die langdurig in de uitkering zitten, bijvoorbeeld omdat ze schoolverlater zijn of een tijdelijke overbrugging nodig hebben omdat ze tussen twee banen zitten.
- f. Mensen die op grond van artikel 9 lid 2 Participatiewet tijdelijk ontheven zijn van de arbeidsverplichtingen genoemd in artikel 9 lid 1 sub a en c Participatiewet. Omdat zij geen belang hebben bij groepen 1 en 3, ontstaat vertekening als we hen toelaten.
- g. Mensen die zijn opgenomen in een inrichting zoals bedoeld in artikel 1 sub f Participatiewet (bijvoorbeeld een verzorgingshuis of een afkickkliniek). Aangenomen mag worden dat zij door hun opname al bezig zijn met stappen richting verbeterd welzijn, dat participatie en werk op het moment geen optie zijn, en dat de treatments van Bijstand op maat dus niets toevoegen.

¹¹ In artikel 2 lid 2 van de AMvB is expliciet bepaald dat er niet kan worden geëxperimenteerd met andere dan de genoemde artikelen, inclusief artikel 31 lid 7 Participatiewet.

- h. Mensen die gedurende de experimentduur de pensioengerechtigde leeftijd bereiken. Zij vallen immers vanaf dat moment niet meer onder de Participatiewet.

De groep bijstandsgerechtigden die overblijft na uitsluiting van de bovenstaande groepen, noemen we de targetgroep.

Omvang, selectie, steekproeven en benadering

Om onze onderzoeksvraag te beantwoorden onderscheiden we in het experiment de volgende groepen:

1. Een groep bijstandsgerechtigden die onder het regime van treatment a valt
2. Een groep bijstandsgerechtigden die onder het regime van treatment b valt
3. Een groep bijstandsgerechtigden die onder het regime van treatment c valt
4. Een groep bijstandsgerechtigden die mag kiezen tussen regimes a, b en c
5. Een groep bijstandsgerechtigden die zich heeft aangemeld voor het experiment maar voor wie het huidige regime blijft gelden (controlegroep)
6. Een groep bijstandsgerechtigden die zich niet heeft aangemeld voor het experiment en voor wie het huidige regime geldt (referentiegroep).

Om gedurende het experiment effecten vast te kunnen stellen, hebben de groepen een zekere omvang nodig. Deze omvang wordt onder meer bepaald door het effect dat een treatment heeft op de kans op een verwachte of gewenste uitkomst. Een andere bepalende factor voor de omvang van de groepen is de (financiële) beheersbaarheid van het experiment. Voor dit plan van aanpak laten de eerste inschattingen zien dat per groep 100 bijstandsgerechtigden nodig zijn. Daarmee houden we het experiment financieel en uitvoeringstechnisch beheersbaar. Een door de RUG uit te voeren poweranalyse zal moeten uitwijzen of deze omvang tot wetenschappelijk relevante en statistisch betrouwbare conclusies kan leiden.

Aanmelding voor deelname gaat als volgt.

- Uit de targetgroep wordt aselekt een steekproef getrokken van 1.200 personen.
- Deze 1200 personen worden aselekt verdeeld over de treatment, controle- en referentiegroep.
- De personen die in de treatmentgroepen en controlegroep vallen (1.000) worden door de gemeente geïnformeerd over het experiment. Het informeren gebeurt via verschillende kanalen: een korte film, persoonlijke brief, bijeenkomsten en de inzet van ervaringsdeskundigen die als 'ambassadeur' optreden. Zo garanderen we dat een brede doelgroep binnen de bijstandspopulatie wordt bereikt.
- De personen zijn dus vooraf ingedeeld in een van de treatmentgroepen of controlegroep. Mensen geven vervolgens schriftelijk aan of ze mee willen doen. Daarbij kunnen ze niet kiezen voor een andere groep dan die waarin ze aselekt zijn geplaatst. Er is nadrukkelijk geen sanctie voor deelnemers die (gedurende het experiment) besluiten om niet (meer) mee te doen.¹²
- Mensen die zijn ingedeeld in groep 5 en die dus meewerken aan het onderzoek zonder dat zij de treatments ervaren, krijgen een beloning, bijvoorbeeld een waardebon.

Uiteindelijk worden maximaal 100 personen toegelaten tot een treatmentgroep of controlegroep. Als er in een groep meer dan 100 geïnteresseerde aanmeldingen zijn, wordt een aselekte trekking gedaan.

¹² Dit is conform de bedoeling van de wetgever, zoals blijkt uit de brief van de staatssecretaris aan de Kamer van 14 oktober 2016 (zie voetnoot ⁹).

Het feitelijke experiment loopt twee jaar. Gedurende deze periode gelden de overige verplichtingen uit de Participatiewet (zoals de inlichtingenplicht) onverkort voor de deelnemers. Voor deelnemers met treatment a (zowel die in groep 1 als groep 4) geldt dat er gedurende het eerste experimentjaar twee contactmomenten moeten zijn (na een half jaar en na een jaar). Deze contactmomenten zijn onderdeel van de metingen door de RUG, zodat ze zo min mogelijk van invloed zijn op de beleving van de deelnemer.¹³

VI. Communicatie

Werving van deelnemers

Deelname aan het experiment is vrijwillig. Wanneer mensen worden geselecteerd in één van de groepen, krijgen ze de vraag voorgelegd of ze mee willen doen. Ze mogen dus weigeren. Wel investeren we fors in de communicatie en informatievoorziening. Om een goede afspiegeling van de gehele bijstandspopulatie te kunnen laten deelnemen aan het experiment, is het essentieel dat er via verschillende kanalen wordt voorgelicht over het experiment. Het gaat dan om:

1. *Korte film*, waarin het experiment wordt toegelicht en waarin een ervaringsdeskundige uit elke groep vertelt hoe de bijstand er voor hem of haar uit zou zien als deze treatments blijvend was ingevoerd in de Participatiewet. De film wordt verspreid via OOG en de sociale media.
2. *Persoonlijke brief* aan de geselecteerde mensen waarin wordt uitgelegd wat deelname en de betreffende groep voor hen betekent en waarin zij worden uitgenodigd voor een informatiebijeenkomst. Bij de brief zit een aanmeldingsformulier voor mensen die zich meteen willen aanmelden, en een flyer en een verwijzing naar informatie op de gemeentelijke website.
3. Daar waar nodig *gericht inzetten van kanalen en stakeholders* om doelgroepen die bijvoorbeeld post niet open (durven te) maken te informeren en te verleiden tot deelname.
4. *Informatiebijeenkomsten* op meerdere plekken in de stad, gericht op de afzonderlijke groepen. In de bijeenkomsten spelen ervaringsdeskundigen een grote rol. Na afloop is aanmelding direct mogelijk.

Externe communicatie gedurende het experiment

Om naast de wetenschappelijke evaluatie het experiment ook te bekijken vanuit het oogpunt van de beleving van deelnemers en de relevantie voor de stad, wordt tijdens de experimentperiode ook op andere manieren gecommuniceerd. We vragen enkele deelnemers om te *vloggen* en verwerken deze

¹³ Kamerbrief van 14 oktober 2016 (zie voetnoot 9): 'Daarbij schrijft het ontwerpbesluit nadrukkelijk voor dat het aan de gemeenten is om te beoordelen of de activiteiten die de bijstandsgerechtigde heeft ondernomen voldoende zijn, en het is aan gemeenten hoe zij de contacten en communicatie met deelnemers invullen.'

input tot korte *filmpjes*. Gekeken wordt of we daar in samenwerking met WIJS (Wijk Inzet door Jongeren en Studenten) studenten bij kunnen betrekken. Verder organiseren we *symposia* waarbij deelnemers voor het voetlicht komen en aandacht is voor oplossingen die mensen zelf hebben gevonden en voor, anderzijds, wat juist niet werkt. Deelnemers worden daarmee mede-eigenaar van het experiment. Ook andere thema's rondom het experiment of het leerproces van gemeente en ervaringsdeskundigen kunnen aan de orde komen. De symposia kunnen ook publicaties opleveren rondom thema's als re-integratie, toekomstperspectief, armoede en bijstandsbeleving.

Interne communicatie

Er zal via de gebruikelijke kanalen zoals intranet en functieoverleggen worden gecommuniceerd over Bijstand op maat.

VII. Activiteiten en globaal tijdpad

De volgende activiteiten vinden plaats binnen het project, waarbij we uitgaan van een inwerkingtreding van de AMvB per 1 april 2017 en een startdatum voor het experiment van 1 juli 2017. De planning is dus indicatief.

Activiteiten	Klaar op
Besluitvorming gemeenteraad	29 maart 2017
Indienen aanvraag voor deelname bij ministerie van SZW	1 april 2017
Productie korte film voor werving deelnemers	25 april 2017
Verwachte ontvangst van toestemming van ministerie van SZW	1 mei 2017
Onderzoeksplan	1 mei 2017
Uitvoeringsplan	1 mei 2017
Schriftelijke uitnodiging deelname aan geselecteerde bijstandsgerechtigden	5 mei 2017
Voorlichtingsbijeenkomsten voor geselecteerde bijstandsgerechtigden	20 mei 2017
Sluiting aanmeldingstermijn deelnemers	27 mei 2017
Nulmeting	25 juni 2017
Start experiment	1 juli 2017
Eerste administratieve tussenmeting	1 januari 2018
Eerste halfjaarsrapportage aan SZW	1 januari 2018
Eerste meting	1 juli 2018
Tweede halfjaarsrapportage aan SZW	1 juli 2018
Tweede administratieve tussenmeting	1 januari 2019
Derde halfjaarsrapportage aan SZW	1 januari 2019
Tweede meting	1 juli 2019
Eindrapportage aan ministerie van SZW	1 september 2019

VIII. Financiën

Specificatie van de kosten voor de gehele periode 2017-2019

	Kosten
Onderzoek RUG	250.000
Inzet professionals met bijstandservaring <ul style="list-style-type: none">- intensieve begeleiding aan 130 deelnemers- advisering experiment- advisering en uitvoering communicatie	450.000
Werkbudget (o.a. rondom werving en communicatie)	30.000
Inkoop trajecten	120.000
Administratieve ondersteuning (0,5 fte)	25.000
	875.000

De inzet van de professionals met bijstandservaring betreft de intensieve begeleiding (2 fte) en de advisering en uitvoering met betrekking tot de vormgeving van het experiment, de werving van deelnemers, en de externe communicatie gedurende de looptijd van het experiment.

Dekking van de kosten

Het Rijk stelt geen tegemoetkoming beschikbaar voor deelnemende gemeenten. Er wordt nog onderzocht of een deel van de uitvoeringskosten in aanmerking komen voor ESF project 2014-2020. Het gaat dan om de inzet van de professionals met bijstandservaring bij de uitvoering van de intensieve begeleiding (treatment b). In de raadsnota 'Eén integraal afwegingsmoment, kader op te nemen bestemmingsvoorstellen jaarrekening' (reg.nr. 6108694) is beschreven hoe de kosten worden gedekt.

IX. Risico's

We zien de volgende risico's:

1. Juridische risico's, die we klein schatten. Bijstand op maat volgt weliswaar in enkele opzichten niet de strikte letter van de AMvB, maar uit uitspraken van de staatssecretaris (zie voetnoot ⁹) blijkt dat we binnen de door de regering gestelde kaders opereren. Het betreft hier de opmerkingen van de staatssecretaris bij de controlemomenten van treatment a (artikel 6 lid 1 sub a Tijdelijk besluit), de invulling van de intensieve begeleiding van treatment b (artikel 6 lid 1 sub b Tijdelijk besluit) en de verplichting van deelnemers om in het experiment te blijven (artikel 9 lid 2 Tijdelijk besluit). Wat betreft de verplichte aselechte trekking van deelnemers (artikel 7 lid 1 Tijdelijk besluit) handelen we conform de AMvB, omdat deelnemers aan groep 4 aselechte worden toegewezen aan deze groep. Dat zij vervolgens de vrijheid hebben om voor een treatment te kiezen, doet daaraan niets af.
2. Capaciteit om het experiment uit te voeren, zowel de voorbereidingen als de uitvoering van het experiment zelf. Voldoende dekking voor de extra inzet is een voorwaarde. Ook voor een eventuele toename van bijvoorbeeld vragen door niet-deelnemers over het experiment

moet voldoende capaciteit zijn (14050, Front Office).

3. Kennis voorbereiders en uitvoerders over het experiment. Het experiment moet worden uitgevoerd binnen de juridische kaders en de gezochte gemeentelijke ruimte maar moet daarnaast ook voldoen aan wetenschappelijke criteria. Bij voorbereiders en uitvoerders van het experiment (zowel medewerkers van de gemeente als professionals met bijstandservaring) moet voldoende kennis en commitment aanwezig zijn.
4. Financiële risico's voor de gemeente. In de Memorie van toelichting van de AMvB wordt gesteld dat de effecten van groepen 1 en 2 mogelijk een tegengesteld effect op uitstroom in de bijstand hebben. De kans dat beide groepen minder uitstroom zullen hebben, wordt klein geacht. De verwachting van het Rijk is dat treatment a (onthefing) mogelijk een negatief effect heeft op uitstroom in de bijstand, terwijl treatment c (grotere inkomstenvrijlating) juist een positief effect heeft op uitstroom. Bij dit laatste moet wel worden opgemerkt dat de verruimde gedeeltelijke vrijlating van inkomen uit arbeid tot hogere bijstandslasten leidt bij mensen die ook zonder de vrijlating aan het werk zouden zijn gegaan ('deadweight loss'). Grosso modo vallen volgens de regering de effecten van treatments a en c tegen elkaar weg. De vraag is of deze aannames kloppen. Mogelijk wordt het tekort op de BUIG dat voor 2017 en daarop volgende jaren wordt verwacht, groter of juist kleiner door het experiment. Opgemerkt moet worden dat het gaat om slechts een klein deel van de bijstandspopulatie.
5. Risico voor de deelnemers.
 - Deelname aan treatment c (door aselechte indeling in groep 3 of door de keuze voor dit treatment in groep 4) kan gevolgen hebben voor het belastbaar inkomen van de deelnemer. De hoogte van de inkomstenvrijlating is echter dusdanig vastgesteld dat geen armoedeval plaatsvindt bij uitstroom. Goede voorlichting aan deelnemers over de effecten van, bijvoorbeeld, het recht op minimaregelingen en toeslagen op grond van de AWIR is belangrijk. Ook over het einde van het experiment en het weer van toepassing zijn van de oude regels moet goed worden gecommuniceerd.
 - Bijstandsgerechtigden kunnen afgeschrikt worden voor deelname. In de AMvB wordt immers het beeld geschetst van een experiment met veel regels en controles. Dat inmiddels veel water bij de wijn is gedaan (zie voetnoot ⁹), is misschien niet bij iedereen bekend. Het risico zit hem dan vooral de onderdelen genoemd onder punt 1, 'Juridische risico's'. Om die reden is goede voorlichting, bij voorkeur in goede samenspraak met en door ervaringsdeskundigen, belangrijk.

X. Verhouding experimenten Groningen en Ten Boer

Het college van Ten Boer heeft op 24 januari 2017 de gemeenteraad voorgesteld om mee te doen met Bijstand op maat en hier samen met Groningen een aanvraag voor in te dienen. Dat dit kan is met het ministerie van SZW besproken. Voorwaarde is dat beide gemeenten hetzelfde experiment uitvoeren en hun aanvragen gezamenlijk indienen. Voor Ten Boer wordt een apart plan van aanpak opgesteld.

BIJLAGE 1: Ontheffing van de arbeids- en re-integratieverplichtingen (treatment a))

Korte beschrijving van de treatment

Gedurende het experiment geldt voor deelnemers dat zij niet verplicht zijn om:

- a. naar vermogen algemeen geaccepteerde arbeid, waarbij geen gebruik wordt gemaakt van een voorziening als bedoeld in artikel 7 lid 1 sub a Participatiewet te verkrijgen, deze te aanvaarden en te behouden, waaronder begrepen registratie als werkzoekende bij het Uitvoeringsinstituut werknemersverzekeringen, indien hem daartoe het recht toekomt op grond van artikel 30b, eerste lid, van de Wet structuur uitvoeringsorganisatie werk en inkomen;
- b. gebruik te maken van een door het college aangeboden voorziening, waaronder begrepen sociale activering, gericht op arbeidsinschakeling, alsmede mee te werken aan een onderzoek naar zijn mogelijkheden tot arbeidsinschakeling en, indien van toepassing, mee te werken aan het opstellen, uitvoeren en evalueren van een plan van aanpak als bedoeld in artikel 44a Participatiewet;
- c. naar vermogen door het college opgedragen onbeloonde maatschappelijk nuttige werkzaamheden te verrichten die worden verricht naast of in aanvulling op reguliere arbeid en die niet leiden tot verdringing op de arbeidsmarkt (de 'tegenprestatie').

Beschrijving op onderdelen

Deelnemers wordt niet gevraagd naar hun activiteiten richting werk, behalve in het kader van de evaluatie. Als een deelnemer niet actief is, beoordeelt de gemeente niet of er een maatregel op grond van 18 Participatiewet wordt opgelegd.

Doelgroep en selectie

Zie hoofdstuk V

Overige opmerkingen

Bij de tussentijdse evaluatie na 6 en 12 maanden bedoeld in artikel 6 lid 1 sub a Tijdelijk besluit wordt aan deelnemers gevraagd of er iets is veranderd in hun situatie rondom werk, participatie of welzijn sinds het begin van het experiment. Is het antwoord negatief, dan wordt gevraagd of de deelnemer sinds het experiment meer, minder of gelijkelijk actief geweest is in vergelijking met vóór het experiment. Bij een positief antwoord op de eerste vraag wordt gevraagd wat volgens de deelnemer de reden is van deze verandering.

BIJLAGE 2: Intensivering van hulp en begeleiding (treatment b)

Korte beschrijving van de treatment

Deelnemers krijgen gedurende het experiment intensieve begeleiding door professionals met bijstandservaring. Met 'intensieve begeleiding' wordt bedoeld begeleiding in de vorm van persoonlijke coaching, intervisie en/of trainingen die gemiddeld 10x per jaar plaatsvinden. Het betreft maatwerk. Doel van de intensieve begeleiding kan een van de volgende of een combinatie zijn van:

- deeltijdwerk of uitstroom naar werk in loondienst (ook als dat op een lager niveau is);
- starten als (parttime) ondernemer;
- acceptatie van het gegeven dat werkloosheid/leven op bijstandsniveau het toekomstperspectief is en van daaruit bouwen aan een nieuw leven.

De begeleiding bestrijkt het hele scala van leefgebieden waarmee de deelnemer te maken kan krijgen om een van bovenstaande doelen te bereiken. Daar waar er perspectief is op werk, is de begeleiding gericht op de meest efficiënte weg naar duurzaam werk, dus niet de snelste weg naar werk.

Beschrijving op onderdelen

Deelnemers krijgen een uitgebreide intake op maat waarin de wensen en de belemmeringen die er zijn richting werk en welzijn/ welbevinden besproken worden. Na de intake is duidelijk wat het vervolg zal worden. De intensieve begeleiding bestaat uit drie begeleidingsvormen, in de regel in combinatie, maar uiteraard alleen voor zover in het individuele geval nuttig is. Het gaat om:

- *individuele begeleiding* op praktisch en/of mentaal/emotioneel vlak. Ook kan er doorverwezen worden naar bestaande trajecten dan wel naar specifieke hulp(verlening).
- *trainingen op maat* waaronder in elk geval een armoedetraining. Deze training gaat in op de beleving en de sociale en psychische gevolgen die armoede, leven in de Bijstand en leven met schulden hebben op het werken aan een toekomstperspectief.
- *andere trainingen* gericht op werk in loondienst, ondernemen of bouwen aan een toekomstperspectief op basis van de huidige situatie. Er worden zoveel mogelijk trajecten en workshops ingezet die nu al beschikbaar zijn voor bijstandsgerechtigden in Groningen.
- *intervisiebijeenkomsten*, waarin deelnemers zoveel mogelijk op basis van vergelijkbaar doel en niveau bij elkaar worden geplaatst en daar waar mogelijk zelf met oplossingen te laten komen.

Doelgroep en selectie

Zie hoofdstuk V

Overige opmerkingen

BIJLAGE 3: Verruimde inkomstenvrijlating (treatment c)

Korte beschrijving van de treatment

De hoogte en duur van de vrijlating is beschreven in hoofdstuk V.

Beschrijving op onderdelen

Deelnemers die tijdens het experiment inkomsten uit arbeid hebben, geven deze op de gebruikelijke manier door aan de gemeente, door middel van een wijzigingsformulier (<https://gemeente.groningen.nl/uitkering-inkomsten-vakantie-en-veranderingen-doorgeven>). De inkomstenvrijlating wordt vervolgens op deze inkomsten toegepast.

Doelgroep en selectie

Zie hoofdstuk V

Overige opmerkingen

De vrijlating heeft slechts betrekking op inkomsten uit arbeid. Daarbij gaat het in de eerste plaats om loon, maar ook om doorbetaling van loon tijdens ziekte gedurende de eerste 104 weken en om een uitkering in verband met zwangerschap en bevalling op grond van de Wet arbeid en zorg. Een stagevergoeding wordt soms aangemerkt als inkomen uit arbeid, als de vergoeding feitelijk neerkomt op loon uit arbeid en niet overwegend gericht op het uitbreiden van de kennis en ervaring van de werknemer. Ook bij ontslagvergoedingen
Inkomsten die niet zijn aan te merken als inkomsten uit arbeid vallen niet onder de treatment. Hierbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan alimentatie, een uitkering op grond van de Ziektewet (ZW) of een ANW-uitkering.

BIJLAGE 4: Keuzevrijheid en eigen regie

Korte beschrijving van de treatment

Deelnemers kiezen voor een van de drie treatments a, b of c.

Beschrijving op onderdelen

Zie bijlagen 1, 2 en 3.

Doelgroep en selectie

Zie hoofdstuk V. Het is goed mogelijk dat de drie subgroepen ongelijk zijn qua grootte, maar dit is vanuit het oogpunt van het onderzoek geen probleem.

Overige opmerkingen